

Spis pytań

NR	ZAGADNIENIE	STRONA
56	„Człowiek zlagrowany” jako ofiara zbrodniczego systemu. — Proszę państwa do gazu	10
57	Jakie znaczenie ma tytuł dla odczytania sensu utworu? — Inny świat	13
58	Konsekwencje zniewolenia człowieka. — Inny świat	15
59	Czy możliwe jest zachowanie godności w skrajnych sytuacjach? — Zdążyć przed Panem Bogiem	18
60	Zagłada z perspektywy świadka i uczestnika wydarzeń w getcie. — Zdążyć przed Panem Bogiem	20
61	Walka o życie z perspektywy wojennej i powojennej. — Zdążyć przed Panem Bogiem	22
62	Co skłania człowieka do poświęceń? — Dżuma	25
63	Człowiek wobec cierpienia i śmierci. — Dżuma	27
64	Czy możliwa jest przyjaźń w sytuacjach skrajnych? — Dżuma	29
65	Jakie postawy przyjmuje człowiek wobec zła? — Dżuma	31
66	Czy możliwe jest zbudowanie doskonałego państwa? — Rok 1984	34
67	Jak zachować wolność w państwie totalitarnym? — Rok 1984	36
68	Znaczenie propagandy w państwie totalitarnym. — Rok 1984	38
69	Nowomowa jako sposób na ograniczenie wolności człowieka. — Rok 1984	40
70	Bunt przeciwko porządkowi społecznemu. — Tango	43
71	Konflikt pokoleń. — Tango	45
72	Normy społeczne – ograniczają człowieka czy porządkują życie? — Tango	47
73	W jakim celu autor nawiązuje w swoim tekście do innego tekstu? — Górą „Edek”	50
74	Miejsca ważne w życiu człowieka. — Miejsce	53
75	Stan wojenny z perspektywy obcokrajowca. — Profesor Andrews w Warszawie	56
76	Czym dla człowieka może być podróżowanie? — Podróże z Herodotem	59

PYTANIE

56

Proszę państwa do gazu · Tadeusz Borowski · Wojna i okupacja / XX wiek

„Człowiek zlagrowany” jako ofiara zbrodniczego systemu.

POWTÓRKI

- ☐ 1. dzień
☐ 3. dzień
☐ 7. dzień
☐ przed maturą

„Człowiek zlagrowany” jako ofiara zbrodniczego systemu. Omów zagadnienie na podstawie utworu *Proszę państwa do gazu* Tadeusza Borowskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

TEZA: POWIEDZ JĄ W PIERWSZEJ MINUCIE

„Człowiek zlagrowany” u Borowskiego to więzień, który przystosował się do obozu i przyjął jego reguły: przeżywa, bo korzysta z cudzej śmierci, a jego wrażliwość obumiera. Jest jednocześnie ofiarą zbrodniczego systemu i jego trybikiem. To najstraszniejsze oskarżenie obozu: niszczy nie tylko ciała, ale też sumienia.

MAPA WYPOWIEDZI

ŁĄCZNIE OK. 3:32 MIN

- **Wstęp**
0:00–0:43

Borowski sam był więźniem Auschwitz. Jego narrator nie jest bohaterem, tylko człowiekiem, który robi to, co trzeba, by przeżyć.
- **Argument 1**
0:43–1:29

Tadek i Henri jedzą lepiej dzięki transportom: jedzenie i rzeczy zabitych to „Kanada”. Dla nich transport oznacza przetrwanie, a dla przybyłych śmierć. Obóz zmusza ofiary, by żyły z zagłady innych.
- **Argument 2**
1:29–2:22

Na rampie Tadek wynosi z wagonu martwe niemowlęta, widzi kobietę, która ucieka od własnego dziecka, i czuje wściekłość nie na esesmanów, ale na ludzi idących na śmierć, bo przez nich musi tu być. Wymiotuje, ale wraca do pracy. To właśnie „człowiek zlagrowany”.
- **Kontekst**
2:22–2:58

Zofia Nałkowska, „Medaliony” z mottem „Ludzie ludziom zgotowali ten los”: inny, reporterski zapis zbrodni, w którym też widać, jak system odbiera ludziom człowieczeństwo.
- **Zakończenie**
2:58–3:32

Borowski nie daje pocieszenia: pokazuje, że zbrodniczy system czyni z ofiar współuczestników. Tym groźniejsze jest jego oskarżenie.

SŁOWA-KLUCZE DO NOTATKI

- „Kanada” rampa w Birkenau
- transport z Sosnowca i Będzina obojętność
- korzystać z cudzej śmierci wściekłość na ofiary
- „człowiek zlagrowany” narracja behawiorystyczna

UWAGA, PUŁAPKA

Tadek nie jest esesmanem ani kapo, tylko więźniem z komanda rozładunkowego. Nie utożsamiaj w pełni narratora z autorem: Borowski świadomie stworzył narratora „zlagrowanego”.

KONTEKSTY DO WYBORU (WYBIERZ JEDEN)

LITERACKI „Medaliony” – Zofia Nałkowska

Motto „Ludzie ludziom zgotowali ten los” i krótkie świadectwa zbrodni, często bez komentarza.

LITERACKI „Inny świat” – Gustaw Herling-Grudziński

Łagier jako „inny świat” z odwróconymi wartościami, w którym więźniowie zmieniają się pod presją systemu.

HISTORYCZNY Auschwitz-Birkenau (1940–1945)

Niemiecki obóz koncentracyjny i zagłady; komando „Kanada” sortowało mienie zamordowanych.

PYTANIA KOMISJI: PRZECWICZ ODPOWIEDŹ NA GŁOS

1. Czy Tadka można oceniać moralnie?

Trudno: jest ofiarą systemu, który zmusza do udziału w zbrodni. Borowski oskarża system, ale pokazuje też koszt moralny przetrwania.

2. Dlaczego narracja jest tak chłodna?

Bo pokazuje obojętność więźnia przyzwyczajonego do zbrodni. Ten chłód przeraża czytelnika bardziej niż patos.

3. Czy człowiek może „przyzwyczaić się” do zła?

Refleksja własna: obojętność na przemoc w mediach, bierność świadków. Jak się przed tym bronić?

PYTANIE 56 · WYPOWIEDŹ WZORCOWA

„Człowiek zlagrowany” jako ofiara zbrodniczego systemu.

371 słów
ok. 3:32 min mówienia

Przeczytaj na głos z zegarkiem, potem opowiedz to samo **własnymi słowami**. Nie ucz się na pamięć: zapamiętaj kolejność części i jedno zdanie z każdej.

Wstęp

76 słów

Tematem mojej wypowiedzi jest człowiek zlagrowany jako ofiara zbrodniczego systemu. Omówię go na podstawie opowiadania Tadeusza Borowskiego „Proszę państwa do gazu”. Uważam, że człowiek zlagrowany to więzień, który przystosował się do obozu i przyjął jego reguły. Przeżywa, bo korzysta z cudzej śmierci, a jego wrażliwość obumiera. Jest jednocześnie ofiarą zbrodniczego systemu i jego trybikiem. To najstraszniejsze oskarżenie obozu: niszczy nie tylko ciała, ale także sumienia. Borowski sam był więźniem Auschwitz, dlatego jego relacja jest tak przejmująca.

Argument 1

81 słów

Narrator, Tadek, to polski więzień z komanda, które rozładowuje transporty na rampie w Birkenau. Opowiadanie zaczyna się od zwykłego obozowego dnia: upał, odwszawianie, rozmowy o jedzeniu. Tadek i jego przyjaciel, Francuz Henri, jedzą lepiej niż inni, bo korzystają z tak zwanej Kanady, czyli rzeczy i jedzenia zabieranych ludzi z transportów. Gdy przychodzi wiadomość, że jedzie nowy transport, więźniowie się cieszą, bo oznacza to zapasy. Dla nich transport to przetrwanie, a dla przybywających śmierć. Obóz zmusza ofiary, by żyły z zagłady innych.

Argument 2

92 słów

Najstraszniejsza jest scena na rampie. Przyjeżdża transport Żydów z Sosnowca i Będzina. Więźniowie nie mogą powiedzieć przybyłym, co ich czeka. Tadek wynosi z wagonu martwe niemowlęta, a potem widzi młodą kobietę, która ucieka od własnego dziecka, bo wie, że matki z dziećmi idą do gazu. Rosyjski więzień Andriej bije ją i wrzuca na samochód. Tadek czuje wściekłość, ale nie na esesmanów, tylko na ludzi, którzy idą na śmierć, bo to przez nich musi tu być. Wymiotuje, a potem wraca do pracy. Tak wygląda człowiek zlagrowany: jego odruchy moralne są zniekształcone przez obóz.

Kontekst

63 słów

Kontekstem są „Medaliony” Zofii Nałkowskiej, zbiór krótkich opowiadań opartych na zeznaniach świadków zbrodni niemieckich. Motto „Ludzie ludziom zgotowali ten los” podkreśla, że to nie siły natury, lecz ludzie stworzyli ten system. Nałkowska, podobnie jak Borowski, rezygnuje z patosu i komentarza, a mimo to pokazuje, jak zbrodnia zmienia także ofiary i świadków. Oba utwory odbierają czytelnikowi złudzenie, że w takiej sytuacji łatwo pozostać czystym.

Zakończenie

59 słów

Podsumowując: Borowski nie daje czytelnikowi pocieszenia. Pokazuje, że zbrodniczy system czyni z ofiar współuczestników i niszczy ich wrażliwość. Tym groźniejsze jest jego oskarżenie, bo dotyczy nie tylko oprawców, ale samego mechanizmu, który odbiera ludziom człowieczeństwo. Moim zdaniem to opowiadanie uczy, że obojętność na zło nie bierze się znikąd, tylko jest jego skutkiem, i właśnie dlatego trzeba jej się przeciwstawiać.

MOJA WERSJA: HASŁA, WŁASNY PRZYKŁAD, INNY KONTEKST